

notes 26_2024
konserwatorski

Redaktor naczelny
Joanna Ważyńska

Komitet redakcyjny
Ewa Potrzebicka – przewodnicząca
dr hab. Marzenna Ciechańska
dr hab. Elżbieta Jabłońska
dr Władysław Sobucki
Bogdan Filip Zerek

Projekt okładki **Waldemar Koralewski | Portlab**
Projekt wnętrza **Waldemar Koralewski, Ewa Dajksler | Portlab**
Redakcja i korekta **Agnieszka Konopka**
Tłumaczenie streszczeń **Piotr Filipek**
Tłumaczenie artykułu Anny Seweryn **Maciej Żurawski/eCORRECTOR**
Skład **Andrzej Dybowski**

Copyright © Biblioteka Narodowa, Warszawa 2024

ISSN 2657-3083 (publikacja w wersji elektronicznej)

ISSN 1509-5681 (publikacja w wersji drukowanej)

Kroje pisma
Utopia, Zaluski

Biblioteka Narodowa
al. Niepodległości 213
02-086 Warszawa
www.bn.org.pl

notes 26_2024
konserwatorski

Biblioteka Narodowa

Warszawa 2024

Spis rzeczy

9 — Od Redakcji

Polityka ochrony i konserwacji zbiorów

- 15 — Narodowy Zasób Biblioteczny – doświadczenia Biblioteki Naukowej
PAU i PAN w Krakowie
Agnieszka Fluda-Krokos

Fizyka, chemia i mikrobiologia w ochronie i konserwacji zbiorów

- 37 — Japoński papier drukowy kyokushi – rys historyczny. Część I.
Geneza i opracowanie metody produkcji
Ewa Sobiczewska

Historia, badania i konserwacja fotografii

- 101 — Archiwalne fotografie – polemika wokół wybranych terminów
związanych z ich nazewnictwem, zniszczeniami i konserwacją
Karina Ewa Niedzielska, Tomasz Koziellec
- 143 — Obrazowanie wielospektralne fotografii
Anna Seweryn
- 163 — Multispectral imaging of photographs
Anna Seweryn

Z praktyki konserwatora

- 183 — Seminarium Conservation of Tracing Paper
Dorota Dzik-Kruszelnicka

Konferencje, warsztaty, wydarzenia

191 — Kalendarium wydarzeń 2024

Agata Lipińska

201 — Noty o Autorach

204 — Sprostowanie

Contents

9 — **Editor's Note**

Preservation and Conservation Policy

15 — **National Librarian Collection – experience PAAS and PAS in Cracow science libraries**

Agnieszka Fluda-Krokos

Physics, Chemistry and Microbiology in Preservation and Conservation

37 — **Japanese Kyokushi printing paper – a historical note. Part I. Genesis and production methods**

Ewa Sobiczewska

History and Conservation of Photography

101 — **Archive photography; discussion around selected terms related to names, destruction and conservatory works**

Karina Ewa Niedzielska, Tomasz Kozielec

163 — **Multispectral imaging of photographs**

Anna Seweryn

From a Conservator's Practice

183 — **Seminarium Conservation of Tracing Paper**

Dorota Dzik-Kruszelnicka

Conferences, Workshops, Events

191 — Calendar of Events in 2024

Agata Lipińska

201 — About Authors

204 — Correction

Z perspektywy ponad już ćwierćwiekowej historii „Notesu Konserwatorskiego” (jubileusz jego 25-lecia obchodziliśmy w 2023 roku), można zaobserwować systematycznie postępującą zmianę w tematyce artykułów prezentowanych na łamach periodyku – wyraźne różnice w liczbie tekstów dotyczących praktyki konserwatorskiej oraz teorii konserwacji. Zjawisko to odzwierciedla charakter ogólnych przemian, jakie zachodzą w podejściu do konserwacji oraz świadczy o pojawieniu się nowych oczekiwań w stosunku do tej dziedziny. Coraz rzadziej spotyka się teksty opisujące realizację konkretnych projektów konserwatorskich, przeprowadzanych jest za to coraz więcej prac badawczych, zazwyczaj interdyscyplinarnych.

Tegoroczny numer „Notesu Konserwatorskiego” otwiera prezentacja kolejnej polskiej biblioteki mającej w swojej pieczy zbiory zaliczane do Narodowego Zasobu Bibliotecznego. Agnieszka Fluda-Krokos, dyrektorka Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie, przedstawia doświadczenia swojej instytucji, biblioteki o ponad 200-letniej historii. Włączenie do NZB 143 650 woluminów i jednostek inwentarzowych zabytkowego zbioru rycin, rękopisów, rysunków, pergaminowych dokumentów, inkunabułów i starych druków wymagało wypracowania i systematycznego aktualizowania planu ich ochrony.

Ewa Sobiczewska kontynuuje, zapoczątkowany kilka numerów wstecz, ekskluzywny cykl dotyczący dalekowschodniego papiernictwa. Dotychczas przedstawiła historię i technologię wytwarzania papierów graficznych. W swoim artykule o japońskim papierze drukowym wprowadza czytelnika w historię powstania i wytwarzania papieru *kyokushi*. Technologiczne szczegóły Autorka uzupełnia szerokim i ciekawym kontekstem historycznym, geograficznym i politycznym, tekst poparty jest bogatą bibliografią. Wśród całej gamy ręcznie wytwarzanych papierów japońskich znanych obecnie i cenionych zwłaszcza przez konserwatorów z powodu ich nadzwyczajnej jakości, papier ten był pierwszym papierniczym wytworem powstałym w Japonii eksportowanym do Stanów Zjednoczonych i Europy. Na przełomie XIX i XX wieku zyskał popularność w środowiskach artystycznych, można go zidentyfikować jako podłoże wielu dzieł graficznych z tamtego okresu.

Karina Ewa Niedzielska i Tomasz Koziół w swoim artykule sygnalizują potrzebę uporządkowania terminologii z zakresu techniki wykonania i konserwacji archiwalnych fotografii. Autorzy skupili się na wybranych terminach z pogranicza różnych dziedzin i specjalizacji współpracujących ze sobą, stosowanych zarówno przez konserwatorów, jak też przez kuratorów sztuki, muzealników, kolekcjonerów, artystów zajmujących się fotografią, fotografów specjalizujących się w fotografii dokumentacyjnej, również wśród osób przetwarzających dane cyfrowe, a także w środowisku odbiorców sztuki i korzystających z treści archiwalnych. Powszechnie stosowane są zapożyczenia z języka angielskiego, określenia nieprecyzyjne czy wprowadzające w błąd. Brak jednoznacznej terminologii negatywnie odbija się na jasności redagowania i recenzji projektów badawczych, dokumentacji konserwatorskich, publikacji itp. Ważną misją dla konserwatora dzieł sztuki jest dbałość o szczegóły przy wyjaśnianiu zawłości dawnych technik i rozwiązań technologicznych, również w aspekcie stosowanej terminologii.

Artykuł autorstwa Anny Seweryn kontynuuje wątek, poruszany już uprzednio w „Notiesie Konserwatorskim” (nr 24 z 2022 roku), o obrazowaniu wielospektralnym. Tym razem Autorka przedstawia badania nad zastosowaniem

tej techniki do obrazowania materiałów fotograficznych. Przykłady odbitek fotograficznych wybrane na potrzeby publikacji posiadają wysoką wartość historyczną, skomplikowaną budowę technologiczną lub zachowały się w złym stanie. Zaprezentowano odbitki wykonane różnymi technikami, przedstawiając też pojawiające się w związku z tym różnorodne problemy oraz możliwości obrazowania wielospektralnego.

Nowoczesne technologie obrazowania wielospektralnego wykorzystywane są obecnie coraz powszechniej w analizie różnorodnych obiektów dziedzictwa. Potwierdza się skuteczność tych „narzędzi” dla konserwatorów i badaczy, co zachęca do rozpowszechniania wiedzy na ten temat. Z tego powodu artykuł prezentujemy zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

Artykuł na temat praktycznych działań konserwatorskich przygotowała Dorota Dzik-Kruszelnicka. Ostatnio miała ona okazję uczestniczyć w seminarium poświęconym konserwacji kalek, przeprowadzonym w Berlinie przez Hildegard Homburger, konserwatorkę, autorkę licznych publikacji, światowy autorytet w dziedzinie konserwacji papierów transparentnych. Autorka opisuje przebieg seminarium. Na wstępie poruszone zostały tematy dotyczące historii i technologii wytwarzania kalek, zwłaszcza w aspekcie konserwacji tych materiałów. Kolejny dzień wypełniły praktyczne ćwiczenia dotyczące różnorodnych technik przydatnych w procesie konserwacji papieru transparentnego oraz dyskusja.

Przegląd wydarzeń konserwatorskich, które odbyły się w bieżącym roku w Polsce i na świecie, przygotowała Agata Lipińska. W tematyce tegorocznych spotkań, sympozjów i konferencji widoczna jest potrzeba sformułowania przez środowiska konserwatorów, archiwistów i historyków odpowiedzi na zasadnicze pytania dotyczące potrzeb i wyzwań współczesnej ochrony dziedzictwa kulturowego.